

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

Врз основа на член 69 алинеја 2 од Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ број 29/05, 81/08, 20/09, 57/10,17/11 и 148/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе

НАРЕДБА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ СТАНДАРД ЗА УПАТСТВА ЗА НАДЗОР БР. 6

Член 1

Со оваа наредба се пропишува начинот на спроведување на меѓународниот стандард за упатства за надзор бр. 6.

Член 2

Во постапката за спроведување на надзор, може да се примени меѓународниот стандард за упатства за надзор бр. 6 кој е даден во Прилог и е составен дел на оваа наредба.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.17-88/1
земјоделство,

5 февруари 2013 година
водостопанство,

Скопје

Министер за

шумарство и

Љупчо Димовски, с.р.

УПАТСТВА ЗА НАДЗОР

Фитосанитарна мерка бр. 6
(1997)

ОДОБРЕНО

Овој стандард е усвоен на 29-та сесија од Конференцијата на ФАО во ноември 1997 година.

ВОВЕД

ПРЕДМЕТ

Овој стандард ги пропишува компонентите на надзор и системите за мониторинг, со цел откривање на штетните организми и обезбедување на информации кои се користат при: анализа на ризик од штетни организми, утврдување на подрачја слободни од штетни организми и по потреба изработка на Листи со штетни организми.

ЛИТЕРАТУРА

Спогодба за примена на санитарни и фитосанитарни мерки, 1994. Светска трговска организација, Женева;
Баер систем за кодирање, 1996. EPPO, Парис;
Поимник на фитосанитарни термини, 1997. ISPM бр. 5, ФАО, Рим;
Меѓународна конвенција за заштита на растенијата, 1992. ФАО, Рим;
Принципи за растенијата во карантин кои се однесуваат на меѓународна трговија, 1992. ISPM бр.1, ФАО, Рим;
Услови за утврдување на подрачја слободни од штетни организми, 1996. ISPM бр. 4, ФАО, Рим;

ДЕФИНИЦИИ

Дефинициите на фитосанитарните термини употребени во овој стандард може да се најдат во ISPM бр. 5 (*Поимник на фитосанитарни термини*).

ПРЕГЛЕД НА УСЛОВИ

Според Меѓународниот стандард за фитосанитарни мерки „Принципи за растенијата во карантин кои се однесуваат на меѓународната трговија“, земјите треба да ги оправдат своите фитосанитарни мерки врз основа на анализа на ризик од штетни организми. Овие принципи го оправдуваат концептот „подрачја слободни од штетни организми“, чиј опис е даден во стандардот: „Услови за утврдување на подрачја слободни од штетни организми“. Овој концепт е наведен и во „Спогодба за примена на санитарни и фитосанитарни мерки“ на Светската трговска организација (СТО). Прибирањето и евидентирањето на податоците за штетни организми е од особено значење за сите овие концепти. Како последица на ова, Националната организација за заштита на растенијата (во натамошниот текст - NPPO) треба да биде во состојба за да ги потврди изјавите за отсуство или ограничена рапростанетост на карантинските штетни организми.

Постојат два типа на системи за надзор:

- општ надзор и
- посебен надзор (специфични истражувања);

Општиот надзор е процес со кој се прибираат податоци за одредени штетни организми кои се од значење за одредено подрачје, истите се добиени од повеќе извори а се достапни и предвидени за употреба од страна на NPPO.

Посебниот надзор опфаќа постапки преку кои NPPO добива информации за штетните организми кои се предмет на интерес на одредени локации од подрачјето во текот на одреден временски период.

Добиените и проверените информации може да се искористат за одредување на присуство или ширење на штетните организми во одредено подрачје, или пак на домаќинот или производот, односно одредување на нивно отсуство од подрачјето (воспоставување и одржување на подрачја слободни од штетни организми).

УСЛОВИ

1. Општ надзор

1.1. Извори

Во внатрешното организирање на државата постојат многу извори на информации за штетните организми. Тие извори може да бидат од: NPPO, другите национални и локални владини институции, истражувачките институции, факултетите, научните друштва (вклучувајќи и аматери-експерти), производителите, консултантите, музеите, јавноста, научните и комерцијалните списанија, необјавени податоци и современите достигнувања. Освен ова, NPPO може да добие информации од меѓународни извори, како што се: ФАО, регионални организации за заштита на растенијата и т.н.

1.2. Собирање, чување и пребарување на информации

За да се искористат информациите добиени од наведените извори, се препорачува NPPO да развие систем преку кој ќе се прибираат соодветни податоци за одредени штетни организми од интерес, како и нивна проверка и собирање.

Компонентите на таквиот систем треба да вклучуваат:

- евиденција на податоци од NPPO или други институции овластени од страна на NPPO како национално тело за евиденција на податоци;
- водење на евиденција и систем за пребарување;
- постапки за проверка на податоците и
- линкови на комуникација за пренос на информации од изворите на NPPO;

Компонентите на таквиот систем исто така може да вклучат:

- стимулации за да ги пријават;
- правна одговорност (за јавноста или посебни институции);
- договори за соработка (помеѓу NPPO и посебните институции);
- назначување на контакт лица за да се подобри комуникацијата во двете насоки (до и од NPPO) и
- програми за обука за подигнување на јавната свест;

1.3. Користење на информации

Податоците добиени преку општ надзор најчесто се користат за:

- поддршка на прогласување за отсуство на штетни организми од страна на NPPO;
- да се помогне за рано откривање на нови штетни организми;

- за известување на другите организации, како што се регионалните организации за заштита на растенијата и ФАО и
- изработка на Листата на штетни организми на растенија домаќини и производи, како и пренос на информации.

2. Посебен надзор

Посебниот надзор опфаќа: откривање и одредување на граници за вршење на мониторинг **прегледи**. Овој е официјален надзор и треба да се почитува планот кој е донесен од страна на NPPO.

Планот за посебен надзор треба да содржи:

- дефинирање на целите (рано откривање, гаранција за подрачја слободни од штетни организми, податоци за Листата на штетни организми кај производителите) и спецификација на фитосанитарните услови кои треба да бидат исполнети;
- идентификација на дадениот/те штетен/штетни организам/организми;
- идентификација на опфатот (географско подрачје, структура на производство, сезона);
- идентификација на временскиот рок (датум, фреквенција и времетраење);
- во случаи на Листата на штетни организми кај производителите, да се нагласи кој производ е цел на надзорот;
- показатели на статистичка основа (степен на веројатност, број на примероци, избор и бројот на парцела, зачестеност на земање на примероците, претпоставки и др.);
- опис на методологијата при надзор и управување со квалитетот, вклучувајќи и објаснување за:
 - постапки при земање на примероци (стапици, земање на примероци од цели растенија, визуелен преглед, подготовка на примероците и лабораториска анализа); Постапката ќе биде врз основа на биологијата на штетниот организам и/или целта на надзорот;
 - дијагностички постапки и
 - постапки за известување;

2.1. Надзор над штетни организми

Надзорот над одредени штетни организми ќе обезбеди информации кои ќе се користат за поддршка на NPPO за објава за отсуството на штетни организми, како и за:

- да се помогне за рано откривање на нови штетни организми и
- за известување на другите регионални организации за заштита на растенија и ФАО.

Изборот на места кои се погодни за спроведување на надзор треба да се одреди врз основа на:

- претходни информации за присуството и распространетоста на штетни организми;
- биологијата на штетниот организам;
- распространетост на штетни организми на растенија домаќини и посебно на подрачјата на нивното комерцијално производство и
- климатската погодност на местото за појава на штетен организам;

Времето за преземање на постапки за надзор, може да се утврди преку:

- животниот циклус на штетниот организам;
- фенологијата на штетниот организам и неговите домаќини;
- времето за спроведување на програмите за управување со штетни организми и
- дали штетниот организам најлесно се открива на посевите во фаза на растење на растението или во периодот на берба;

За штетните организми за кои постои веројатност дека ќе бидат присутни како резултат на претходното внесување, изборот на погодни локации за надзор треба да се поврзе со местата на можен влез, можните патеки на ширење, места каде што се продаваат увезените производи, како и места каде што увезената стока се користи како саден материјал.

Изборот на постапки при надзорот може да се утврди според видот на знаците или симптомите за препознавање на штетниот организам и според точноста односно чувствителноста на техниките кои се користат за тестирање на штетните организми.

2.2. Надзор над производот или домаќинот

Посебниот надзор над производот може да обезбеди корисни информации за Листите на штетни организми на производите произведени под специфични производни практики. Надзорот може да се користи и за изработка на Листите на штетни организми на домаќинот, таму каде недостасуваат податоци добиени од општиот надзор.

Изборот на погодни локации за надзор може да се одреди според:

- географскиот распоред на производните подрачја и/ или нивната големина;
- програмите за управување со штетни организми (комерцијални и некомерцијални места);
- присутните култури и
- местата на складирање на производот по берба;

Постапките при надзор ќе бидат определени според избраниот производ и ќе зависат од изборот на техника за земање на примероци, соодветна на видот на избраниот производ.

2.3. Планирани и случајни примероци

Надзорот треба да биде концепиран, за да овозможи предност на откривање на одредени штетни организми. Исто така, планот за надзор треба да вклучува и земање на случајни примероци при неочекувани ситуации. Треба да се напомене дека доколку е потребен квантитативен показател за густината на штетните организми во подрачјето, резултатите од планираните истражувања ќе бидат пристрасни и нема да обезбедат точна проценка на состојбата.

3. Добра пракса при надзор

Кадарот кој учествува во спроведувањето на општиот надзор, треба да биде соодветно обучен во адекватната област на заштита на растенијата и за управувањето со податоците. Покрај ова, кадарот треба да биде под ревизија во однос на методите за земање на примероци, превенцијата и транспортот на примероците за идентификација, како и водењето на евиденција за земените примероци.

Опремената и потрошниот материјал кои се користи при надзорот треба правилно да се користи и да се одржува. Применуваните методи треба да бидат технички оправдани.

4. Технички услови за дијагностички услуги

NPPO треба да обезбеди соодветни дијагностички услуги за поддршка на активностите за општ и посебен надзор или да обезбеди пристап до таквите услуги.

Карактеристиките на дијагностичките услуги се:

- стручност со дисциплина за идентификација на штетните организми и домаќини;
- соодветни простории и опрема;
- по потреба, овозможен контакт со експерти за потврдување, во секое време;
- објекти за чување на податоците;
- објекти за обработка и складирање на резервните примероци и
- користење на стандардни и оперативни процедури, кога е потребно и можно;

Потврдување на дијагнозата од страна на други овластени институции, кое ќе обезбеди поголема точност на добиените резултати од надзорот.

5. Водене на евиденција

NPPO треба да води соодветна евиденција која произлегува од општиот и посебниот надзор. Податоците треба да се чуваат соодветно за предвидената намена, како што е поддршката на специфични анализи на ризик од штетни организми, утврдување на подрачја слободни од штетни организми и изработка на Листи на штетни организми. Резервните примероци треба да бидат складирани и чувани во соодветни услови.

Податоците од водената евиденција во најголема мера треба да содржат:

- научното име на штетниот организам и Бауер код (по можност);
- фамилија/ред;
- научното име на штетниот организам и Бауер код (по можност) и деловите од растенијата кои се заразени или средства за ловење (стапици, примероци од почва, кечери);
- локација - катастарски податоци, адреса и координати;
- датум на собирање и име на тој што го уловил;
- датум на идентификација и името на лицето што врши идентификација;
- датум на верификацијата и име на верификаторот;
- референца, доколку постоела и
- дополнителна информација (природата во однос на домаќинот, статусот на заразата, фенофазата на нападнатите растенија или да бидат сами во стакленици);

Извештаите за појавата на штетните организми на производите не треба да бидат толку прецизно локацирани или проверени, но треба да содржат податоци за точниот вид на производот, име на собирачот и датумот и по потреба методот на собирање.

Извештаите за новопојавените штетни организми треба да содржат податоци за сите преземени мерки и истите да бидат достапни и дадени по претходно барање.

6. Транспарентност

NPPO треба да овозможи пристап, по претходно барање, на извештаите за присуство или отсуство на штетните организми, кои произлегуваат од општиот и посебниот надзор. Извештаите треба да содржат соодвети податоци за појавата на штетни организми.

